

KORSAN ÜRETİM, TÜRKİYE ve DÜNYADAKİ GELİŞMELER

Pirate Production, Recent Developments in Turkey and World

Av. N. Berkay KIRCI*

Her ne kadar ülkemizde özellikle son dönemlerde dikkatimizi çekmeye başlasa da, korsanlık dünyadaki en eski mesleklerden bir tanesidir. Korsan ve taklit kavramları, haksız bir kazanç elde etme yöntemi olarak, mitolojik olaylarda dahi yer almaktadır: 'Herakles (bilinen ismi ile Herkül), köpeğinin dışında oluşan mor lekelerin, hayvanın salyangoz yemesinden kaynaklandığını farkeder ve bu salyangozları kullanmak suretiyle mor renkli bir boya elde eder. Daha sonra elde ettiği bu mor boyayı ihtişamlı bir kaftan yapmak için kullanır ve bu kaftanı, Fenikelilerin Lübnan kıyısındaki sur kenti Tyre'nin kralına hediye olarak verir. Kral, bu hediyeyi o kadar çok beğenir ki bundan sonra Fenike'yi yönetecek kişilerin, bir kraliyet sembolü olarak bu mor kaftanı giymelerini emreder. Bir anda Herakles ve Tyre kenti bu yeni ürünün pazarı haline gelir ve krallık, bu mor kaftan ile tanınmaya başlar. Aristo dahi yazılarında, bu kaftanın değerinin, ağırlığının 10 ya da 20 katı kadar altına eş değer olduğunu belirtmiştir. Ve fakat Tyre'nin bu husustaki tekeli pek fazla sürmez. Hem Mısırlılar hem de Yahudiler, bu formülü taklit ederek kendi kraliyet renklerini elde ederler. Tyre'nin pazarı ve satışları bir anda kesilir ve Herakles, büyük ve derin bir hüzne kapılır.'¹ Milattan önceki dönemlere kadar uzanan bu faaliyetin tanımı ve ilgili diğer açıklamalara geçilmeden önce fikri mülkiyete ilişkin bazı hususların açıklanması gerekmektedir.

(*) Ankara Barosu Üyesi

(1) Billboard; Piracy : A History Lesson, 5/7/2003, Vol. 115 Issue 27, p8, 2/3p

Fikri ve sınai mülkiyet kavramı; fikir ve sanat eserleri (ki bu kavram içerisine ilim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri, işlenmeler, derlemeler,... girmektedir.), markalar, patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler, v.b pek çok unsuru ve bu unsurların yaratılması için fikri emeklerini, sermayelerini, zamanlarını,... harcayan pek çok kişi, teşebbüs, kurumu içerisine almaktadır. Korsan üretim faaliyetleri, acaba, kapsam olarak oldukça geniş bir alana sahip fikri ve sınai mülkiyet kavramına dahil unsurlardan hangilerine ilişkin olarak gerçekleştirilmektedir? Bu sorunun yanıtı, korsan sözcüğünün tanımında gizlidir.

Korsan Tanımı :

Korsan sözcüğünün, üzerinde anlaşmaya varılmış ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Bazı yazarlar, korsan sözcüğünü, 'taklit sözcüğünü de kapsayacak şekilde geniş yorumlamakta ve taklit üretimi, sadece tescilli markaların tüketiciyi yanıltmak amacıyla izinsiz kullanılması' olarak ifade etmekte; başka bir grup, 'her iki kavramı, fikri ve sınai mülkiyet haklarının ve haksız rekabet hükümlerinin her tür ihlali' olduğunu ileri sürmekte; bir diğer grup korsan sözcüğünü, 'fikri hak ve bağlantılı haklarla sınırlı tutmakta'; bazıları ise bu tanımı endüstriyel tasarım ve patentleri de kapsayacak şekilde genişletmektedir.²

Korsan, sözlük anlamı itibariyle : "başkasının üretimi, hakkı olan bir varlığı, kazanç sağlamak amacıyla izinsiz olarak kullanan' veya 'kendisine ait olmayan bir şeyi haksız, yasadışı yollarla ele geçiren ve bunun üzerinden kazanç sağlayanlar'ı anlatmak için kullanılmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşmasının eklerinden biri olan Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS)'nin 51.maddesinin dipnotlar kısmında 'Telif Hakkı Korsanlığı'(Copyright Piracy) başlığı altında korsana ilişkin bir tanım bulunmaktadır. Bu tanıma göre:" Doğrudan veya dolaylı olarak bir nesneden yapılan ve kopya niteliğini haiz her tür ürün, eğer üretimin yapıldığı ülkedeki hak sahibi veya onun yetkili kıldığı kişinin izni olmaksızın üretilmiş ve bu faaliyet, ayrıca ithalatın yapıldığı ülke hukukunda

(2) Sodipo, Bankole, Piracy and Counterfeiting, Kluwer, 1997, s.124

bir telif hakkı veya komşu hak ihlali halini oluşturmakta ise” korsan ürün olarak addedilmektedir.

Kanımca Korsan kavramı: “**Fikri Mülkiyet** korumasına konu olan herhangi bir nesnenin, ticari bir ölçekte ve ticari amaçlarla, izinsiz olarak, kaydedilmesi, çoğaltılması, umuma iletilmesi” olarak tanımlanabilir.³ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, korsan üretim, **fikri mülkiyet hukuku** bünyesinde yer alan eserler için sözkonusu olmaktadır.

Fikri Mülkiyet Hukuku ve Bazı Temel Kavramlar :

Korsan üretim faaliyetlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda ifadesini bulan bir takım temel kavramların açıklanması gerekmektedir.

Fikri Mülkiyet Hukuku, insanın fikri çabaları neticesinde husule gelen eserleri korumayı amaçlamaktadır.⁴ Bu koruma, kanunda belirtilen eser türlerinin yaratıcılarına (eser sahipleri) veya yetkili kılınan kişilere, mutlak hak niteliğini haiz ‘fikri hak’^{*}ların verilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bu korumadan yararlanabilmenin ön şartı: ‘bir eserin yaratılması’dır. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun ‘Tanımlar’ Kenar Başlığını taşıyan 1/B maddesinin a bendinde; fikri hakkın konusunu teşkil eden eser kavramının tanımı yapılmıştır. Bu maddeye göre Eser: “Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini” ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle kanunda ifadesini bulan fikir ve sanat eser çeşitleri:

a) İlim ve Edebiyat Eserleri (md.2),

(3) Sodipo, Bankole,a.g.e, s.126

(4) WIPO Distance Learning Programme, Module I: Copyrights, s.2

(*) Fikri haklar, mutlak haklardan olup; adı geçen hakkın sahibi, hakkın konusunu, dilediği gibi kullanma ve diğer kişilerin kullanmasını yasaklama hakkına sahiptir. Örneğin; FSEK md. 22,23.24 ve devam eden maddelerde; bir eserin aslını veya kopyalarını herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma, yayınlama ve işlenmesinin münhasıran eser sahibine ait olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla eser sahibi, kendisine kanun tarafından bahşedilen bu hakları, kanunun belirlediği sınırlar dahilinde, dilediği gibi kullanabilecek ve diğer şahısların kullanmasını yasaklayabilecektir.

- b) Musiki Eserler (md.3),
- c) Güzel Sanat Eserleri (md.4),
- d) Sinema Eserleri (md.5)'dir.

Bu eser türleri, Numerus Clausus ilkesine göre belirlenmiş olup; fikri emek ürününün bu kategorilerden birine dahil olması şarttır. Bu ana kategoriler de kendi aralarında belirli alt eser gruplarına ayrılmış ve bu alt eser grupları, ana eser kategorileri gibi tahdidi değil ve fakat örnekleyici olarak sayılmıştır.⁵

Yukarıda belirtilen bu eser türlerinden birinin meydana getirilmesi ile birlikte, eser sahipliği adı verilen ve yaratıcının şahsında, kanunen ve kendiğilinden kazanılan ve sahibine mali ve manevi nitelikte bazı yetkiler veren objektif bir hukuki durum ortaya çıkmaktadır.⁶

Bu sayede eser sahibi, 5846 Sayılı FSEK'nun Üçüncü Bölümünün fikri haklar başlığı altında düzenlenen manevi ve mali bir takım haklara sahip olmaktadır.

FSEK'da manevi haklar, dört kategori etrafında toplanmıştır. Bunlar : "Eseri Kamuya Sunma Hakkı", "Eserde Sahibinin Adını Belirtme Hakkı", "Eserde Değişiklik Yapılmasını Yasaklama Hakkı", "Eser Sahibinin, Eserin Üzerinde Cisimlendiği Malın Malik ve Zilyedlerine Karşı Hakları"dır.

Mali haklar ise eser sahibinin eserinden ekonomik olarak faydalanmasını sağlayan bir dizi haklardır ki bunlar: "İşleme Hakkı", "Çoğaltma Hakkı", "Yayma Hakkı", "Temsil Hakkı", "Radyo ile Yayım Hakkı" ve "Pay ve Takip Hakkı"dır.

İşte Korsan ürün ve üretim, bu noktada ortaya çıkarak eser sahipleri, komşu hak sahipleri veya yetkili kılınan kişilerin sahip olduğu hak ve yetkileri ihlal ederek, ileride ele alınacak pek çok zarara neden olmaktadır.

(5) Prof. Dr Erel Şafak, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara, 1998, Syf. 36

(6) Gökyayla, Emre, Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Ankara, 2001, S.131

Fikri Ve Sınai Sermaye Kavramı, Korsan Üretimin Bu Kavram Üzerindeki Etkileri :

Hak sahipleri, yaratıcı faaliyetlerinin sonucu ortaya çıkan bu unsurlardan doğrudan mali bir kazanç elde edememekte; ilgilenen şahıs veya şirketlerle, telif veya lisans sözleşmeleri yapmak gibi pek çok ticari anlaşma içerisine girerek fikri ve sınai mülkiyetlerini, 'fikri ve sınai sermaye' ye dönüştürmektedir. Fikri ve sınai sermaye kavramı, sadece fikri sınai mülkiyet unsurlarını değil aynı zamanda hak sahiplerinin, ilgili pazarda kendine yer edinebilmesi için gereken çeşitli unsuları (reklam-tanıtım, pazarlama, çevirmen, baskı, telif,...) da içermektedir.

Örneğin herhangi bir yayınevi, belirli bir kitabı piyasaya sunabilmek için oldukça zorlu, karışık ve yoğun bir süreç içerisine girmekte; öncelikle kitabın yazarı ile anlaşarak belirli bir telif ücreti ödemekte; bunu, kitabın dizgi, düzeltilme, baskı; kapak oluşturulması aşamaları takip etmekte; kitap, okuyucuya ulaştırılmak üzere, paketlenerek dağıtımçıya verilmekte; bunu, reklam ve tanıtım süreçleri izlemektedir. İşte ana hatlarıyla raflarda gördüğümüz kitapların uzun ve yorucu macerası... Bu süreçler, farklılıklara rağmen, müzik ve sinema,... kaset, CD, VCD, DVD'leri için de geçerlidir.

Yaratıcı faaliyetler neticesinde ortaya çıkan bu ürünlere yatırım yapan, anlatılmaya çalışılan süreçlere dahil olan bu kişiler acaba nasıl kazanç elde edilebilmektedir? Sorunun cevabı: bu ürünlerin 'Satışından Elde Edilecek Kar' unsurunda gizlidir. Edinilen kazanç, birey ve diğer ilgililerin, geleceğe yönelik faaliyetlerde bulunmasını motive etmekte; bu motivasyon, ülke dahilindeki üretim ve verimi arttırmakta dolayısıyla ekonomi müspet yönde gelişmektedir.

Korsan üretim; fikri emeğini, zamanını eserin meydana getirilmesi için harcayan; eserin ilgili pazarda kendine yer edinebilmesi için yatırımda bulunan kişi veya kişilerin haklarına tecavüz ederek ileriye yönelik olarak gerçekleştirilecek fikri üretim ve verimi ortadan kaldırmaktadır. Bahsedilmeye çalışılan bu durum, korsan üretimin '**doğrudan zararı**' olarak nitelendirilebilir. Korsan üretim kavramının bir de '**dolaylı zararı**' bulunmaktadır ki bu da kendini devletin en önemli gelir kaynaklarından biri olan 'vergi' oranlarının istenilen seviyeye ulaşamaması ile göstermektedir. Bu kayıp, devletin; eğitim, sağlık ve buna benzer kamu hizmetlerine gereken ödeneği

ayrımaması sonucunu doğurmakta ve dolaylı olarak korsan üretimin olumsuz etkilerinden toplum bir bütün olarak etkilenmektedir.

Korsan Üretim ve Türkiye :

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre eser türleri, dört ana kategori etrafında toplanmış olsa da alt gruplara dahil olan eserlerin çeşitliliği ve sınırlayıcı olmaması, özellikle teknolojik alanda meydana gelen hızlı gelişim (örneğin ürünlerin çoğaltılmasında kullanılan tekniklerin ve araçların gelişim ve değişimi, internetin günümüzdeki kullanımının giderek artması) gibi nedenlerden ötürü mevcut telif hakları rejimi, dengelerin korunmasında yetersiz kalmaya başlamıştır.

Günümüzde dijital ortamdaki bir eserin, bir-iki tuşa dokunmakla hiç masrafsız ve hiç kalite kaybı olmaksızın istenilen sayıda kopyası yapılabilen; kopyadan kopya yapmak da kaliteyi hiç bir şekilde etkilememektedir. Kolayca çoğaltabilmenin yanında, dijital medya ile birlikte kolay iletim de rahatlıkla gerçekleştirilmektedir. Elektronik posta (e-mail) yoluyla telif hakkına konu olan bir eser binlerce kişiye postalanabilmekte veya Web aracılığıyla potansiyel olarak milyonlarca kişinin erişimine açık hale getirilebilmektedir.⁷ Dijital medyanın sunduğu imkanlar, eser sahipleri ve ilgili diğer kimselerin haklarının çok daha kolay bir şekilde ihlal edilmesine neden olmaktadır.

Tüm bu anlatılmaya çalışılan gelişmeler nedeniyle, korsan üretim ve korsan ürünlere ilişkin faaliyetler daha da karmaşık hale gelmeye başlamış ve bu durum, korsana ilişkin mutlak bir ayırım veya sınıflandırma yapılmasını imkansız hale getirmiştir. Bu noktadan hareketle kimi yazarlar, üretim faaliyetlerini; kimileri bu faaliyetlerde yeralan kişi, grup ve kuruluşları kendilerine baz alarak bir takım sınıflandırmalar yapmıştır. Yapılan sınıflandırmalar, ilgili alanlarda gerçekleştirilen korsan faaliyetlere ilişkin bilgiler vermekte ise de tahdidi değildir. Örneğin İlim ve Edebiyat eserlerine ilişkin olarak Türkiye Yayıncılar Birliği tarafından yapılan araştırmaya göre dört tür korsan yayın yapılmaktadır: Tıpkı Basım, Başka Yayınevi Adı Altında Basım, Fotokopi Yoluyla Çoğaltma, İnternet Yoluyla Yayınlama. Müzik ve

(7) Acun, Ramazan, İnternet ve Telif Hakları, Bilgi Dünyası, Nisan 2000

sinema endüstrisine ilişkin olarak benzer korsan yayın faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de korsan üretim faaliyetlerine ilişkin olarak Odalar, Meslek Birlikleri ve ilgili kuruluşlarca pek çok çalışma yapılmaktadır. Özellikle korsan üretimin ülke ekonomisine ve hak sahiplerine verdiği zararı görmek açısından bu çalışmalardan birkaçına göz atmak yararlı olacaktır.

Ankara Ticaret Odası’nca 2003 tarihinde hazırlanan bir rapora* göre:

“Türkiye’de satılan ya da başka bir ifadeyle satın alınan her 3 CD’den 1’i, her 4 kasetten 2’si, her 100 kitaptan 40’ı, her 100 bilgisayar yazılımından 58’inin korsan” olduğu ve “Bu kalemlerin tutarının; kitapta yıllık 200 Trilyon, CD’de 70 Trilyon, bilgisayar yazılımında ise 1 Katrilyon 120 Trilyon Lira”ya tekabül ettiği belirtilmiştir.

Yine Edebiyat ve İlim Eserleri Sahipleri Meslek Birliği(EDİSAM) tarafından hazırlanan bir rapora göre: “Türkiye’de her yıl basılan ortalama 12 bin çeşit kitaptan 200 veya 250 çeşidinin korsan olarak basıldığı” belirtilmiştir.

Uluslararası Fonografi Endüstrisi Federasyonu (IFPI – International Federation of the Phonographic Industry), 2001 senesi itibariyle Türkiye’de müzik endüstrisinde gerçekleştirilen korsan faaliyet oranının tahmini %50 olduğunu; bu oranın, Avrupa Birliği dahilindeki korsan faaliyet oranından yaklaşık 6 kat daha fazla bir miktara tekabül ettiğini belirtmiştir. 2002 senesinde Türkiye’de, yurtiçi müzik eserlerindeki korsanlığın, %10-25 oranları arasında olduğu belirtilmiştir (IFPI - Ticari Korsan Raporu – 2003).

Yapılan benzer araştırmalar göstermektedir ki korsancılık, mücadele edilmesi gereken ve ülke ekonomisine kısa ve uzun vadede önemli zararlar veren faaliyetlerdir. Kaldı ki TRIPS Anlaşması da, “anlaşma dahilindeki fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesine karşı etkin önlemlerin alınması için üye ülkelere, anlaşma kapsamında belirlenen usulleri kendi yasalarına dahil etmeyi” bir ‘yükümlülük’ olarak öngörmüştür. (TRIPS md.41)

(*) Ayrıntılı bilgi için Bknz. ‘Gölgesi Kendinden Büyük Ülke’ isimli rapor.

Bahsedilen bu nedenler ışığında ülke dahilinde adı geçen faaliyetler ile daha etkin bir mücadele gerçekleştirebilmek maksadıyla 5101 Sayılı 'Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun' ile 5846 sayılı yasa ve ilgili diğer yasalarda birtakım değişiklikler yapılmıştır.

Örneğin, ilgili kanun ile korsan ile mücadele kapsamında;

I) 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nun 'Belediyelerin Vazifeleri' kenar başlıklı 15.maddesinin (11) numaralı fıkrasına hüküm eklenmek suretiyle Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan eser, icra ve yapımların tespit edildiği kitap, kaset, CD, VCD ve DVD gibi taşıyıcı materyallerin bu fıkra da bahsi geçen yerlerde satışına izin vermemek ve bunların satışını engellemek, satışına teşebbüs edilen materyalleri toplayarak yetkili makamlara teslim etmek hususlarında belediyeler vazifelendirilmiş;

II) 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 'İşgal Harcı' kenar başlıklı 52.maddesine fıkra eklenmek suretiyle, 5846 Sayılı Kanun kapsamında korunan eser, icra ve yapımların tespit edildiği kitap, kaset, CD, VCD, DVD gibi taşıyıcı materyallerin satış yapmak veya sair maksatlarla belediye sınırları içinde bulunan ilgili maddeki yerlerde satışına izin verilmeyeceği ve işgal harcına konu olamayacağı belirtilmiş; (Yine benzer bir hüküm, 5101 Sayılı Yasa ile değiştirilen 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 81. maddesinde de yer almaktadır. Md.81/7'ye göre: 'Bu Kanun kapsamında korunan, yasal olarak çoğaltılmış, bandrollü nüshaların da yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışı yasaktır.')

III) 5846 sayılı Kanununun 44 üncü maddesinin birinci fıkrası ile son fıkrası değiştirilerek, fikri mülkiyet haklarının korunması ve etkin bir şekilde takibi amacıyla, fikir ve sanat eserlerinin tespit edilmesi ve çoğaltılmasına ilişkin materyalleri üreten ve/veya bu materyallerin dolum, çoğaltım ve satışını yapan veya herhangi bir şekilde yayan ve umuma arz eden yerlerin, Bakanlıkça ücret mukabili sertifikalandırılması hükme bağlanmış;

IV) 5846 Sayılı Kanununun 71.maddesinin son fıkrasında değişiklik yapılarak, **manevi haklara** tecavüz halinde verilecek cezalar yeniden düzenlenmiş; (Hak sahibinin yazılı izni olmaksızın, ilgili kanuna aykırı olarak, kasten, kanunda belirtilen fiilleri gerçekleştiren kişiler hakkında; iki yıldan

dört yıla kadar hapis **veya** ellimilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezasına veya zararın ağırlığı dikkate alınarak **her ikisine birden** hükümlenacağı belirtilmiştir.)

V) 5846 Sayılı Kanununun 72.maddesinde değişiklik yapılarak, **mali haklara** tecavüz halleri ve bu durumda verilecek cezalar yeniden düzenlenerek oldukça ağır ve yargının takdir yetkisini genişletici düzenlemelere gidilmiş; (İlgili madde hükmü şu şekilde değiştirilmiştir:

Madde 72: Bu Kanuna aykırı olarak kasten;

1. Aralarında **mevcut bir sözleşme olmasına rağmen** bu sözleşme hükümlerine aykırı olarak bir eser veya işlenmelerinin kendi tarafından çoğaltılmış nüshalarını satan veya dağıtan kişiler hakkında, üç aydan iki yıla kadar hapis veya onmilyar liradan ellimilyar liraya kadar ağır para cezasına veya zararın ağırlığı dikkate alınarak her ikisine birden,

2. Hak sahibinin izni olmaksızın bir eseri ve çoğaltılmış nüshalarını, bu Kanununun 81 inci maddesinin **yedinci fıkrasında sayılan yerlerde satan kişiler hakkında** üç aydan iki yıla kadar hapis veya beşmilyar liradan ellimilyar liraya kadar ağır para cezasına veya zararın ağırlığı dikkate alınarak her ikisine birden,

3. Hak sahibinin izni olmaksızın;

a) Bir eseri herhangi bir şekilde işleyen,

b) Bir eseri herhangi bir şekilde çoğaltan,

c) Bir eseri herhangi bir şekilde yayan,

d) Bir eserin **nüshalarını yasal veya yasal olmayan yollardan ülkeye sokan ve her ne şekilde olursa olsun ticaret konusu yapan,**

e) Bir eseri topluma açık yerlerde gösteren veya temsil eden, bu gösterimi düzenleyen veya **dijital iletim** de dahil olmak üzere her nevi işaret, ses ve/veya görüntü iletimine yarayan araçlarla yayan veya yayımına aracılık eden,

Kişiler hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis veya ellimilyar liradan yüzellimilyar liraya kadar ağır para cezasına veya zararın ağırlığı dikkate alınarak her ikisine birden hükmolunur.)

VI) 5846 sayılı Kanununun 75 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası değiştirilerek, bu Kanunda belirtilen suçlara, '**unsurlarını taşıması halinde**' 4422 sayılı **Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun ilgili hükümlerinin uygulanacağı** belirtilmiştir.

Verilen örneklerden de görüleceği üzere, 5846 Sayılı Kanun ve diğer ilgili kanunlarda yapılan değişiklikler, korsanla mücadele hususunda oldukça etkili olabilecek önemli hükümler içermektedir. Türkiye'de yapılan bu hukuki ve önemli değişiklikler, tek başına korsan üretimi durdurabilmek için yeterli gözükmemektedir. Korsana karşı mücadelede başarılı olunabilmesi, hak sahipleri, ilgili meslek odaları, birlikler, hükümetler, yargı organları ve vatandaşların bu konu ile mücadele etmek hususundaki ortak kararlılığına bağlıdır.

Korsan Üretim ve Dünya :

Korsan ve taklit üretim, günümüzde sadece Türkiye'nin değil; fikri ve sınai mülkiyet hususlarında son derece gelişmiş ülkelerin dahi en büyük sorunlarından bir tanesidir.

Uluslararası Ticaret Odası(International Chamber of Commerce - ICC), 2003 yılında taklit ve korsan üretimin, dünya ticaretinde %8'lik bir kısma yani 375 milyar dolarlık bir paya sahip olduğunu açıklamıştır. A.B.D Gümrük ve Sınır Koruma Dairesi, (U.S Bureau of Customs and Border Protection) 2002 senesinde ele geçirilen taklit ve korsan ürün miktarının 100 milyon dolar olduğunu; bu rakamın bir önceki sene 57 milyon dolar sınırında kaldığını belirtmiştir.⁸

Uluslararası Fonografi Endüstrisi Federasyonu (IFPI) tarafından hazırlanan rapora* göre; 2002 senesinde dünyada satılan her 5 kaset, CD,...'den ikisinin korsan olduğu; müzik endüstrisindeki korsan ürün

(8) Benjamin, Matthew, A World of Fakes, U.S. News & World Report; 14/7/2003,Vol. 135 Issue 1, p46, 2p, 1c

(*) Ayrıntılı Bilgi için Bknz. IFPI - 'Commercial Piracy Report 2003'

oranının %40'lara yükseldiği ve bunun global müzik endüstrisi pazarında yaklaşık olarak 4.6 milyar dolarlık bir payı ifade ettiğini ileri sürmektedir.

Yine Avrupa Birliği Komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda ise ele geçirilen korsan müzik ve sinema CD, DVD ve Kaset sayısında, 2002 senesinde, 2001 senesine göre, önemli bir düşüş yaşandığı; bu sayının, 2001 senesinde 40 milyon iken 2002 senesinde 12 milyona düştüğü iddia edilmiştir. Avrupa Komisyonu, Fiziki korsanlıkta meydana gelen bu düşüşün sebebinin: 'gümrüklerde korsan ve taklit ürün ticaretine karşı alınan önlemler' ve 'internet üzerinden dosya indirilmesinde meydana gelen artış' olduğunu belirtmiştir.⁹ Uluslararası Fonografi Endüstrisi Federasyonu Avrupa Direktörü Frances Moore, her ne kadar ele geçirilen korsan ürünlerin 2002 senesinde 12 milyona düştüğü iddia edilse de 2003'ün ilk altı aylık döneminde bu sayının 25 milyonun üzerinde olduğunu iddia etmiştir.¹⁰

Özellikle Mayıs 2004 tarihinde Birliğe yeni üyelerin de alınacak olması ve bu üyelere çoğunun etkin bir fikri ve sınai mülkiyet uygulamasını gerçekleştirememiş olmaları, bahsedilen bu rakamları önemli ölçüde arttıracaktır. 2004 senesi içerisinde Birliğe üye olacak devletlerden sekizinde (Litvanya, Letonya, Estonya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan ve Slovenya) gerçekleştirilen korsan üretim faaliyetleri %85'lere kadar varmaktadır.¹¹

Bahsedilen husus, Birlik içerisinde huzursuzluğa neden olmakta ve aday ülkeler birliğe dahil olmadan önce etkin önlemlerin alınmasının gerekliliği, üye ülkelerce, her zamankinden daha yoğun olarak ileri sürülmektedir. Bu amaçla birlik dahilinde, korsan ve taklit üretim ile mücadelede daha etkin bir çatı oluşturacağına inanılan 'Enforcement Directive' adı verilen yönergenin Mayıs 2004'ten önce kabul edilmesi çabaları hız kazanmış bulunmaktadır.

(9) Cendrowicz, Leo, Piracy Rate Drops In EU, Billboard; 13/12/2003, Vol. 115 Issue 50, p10, 2/3p, 1c

(10) Cendrowicz, Leo, a.g.e

(11) Andress, Mark, EU Entry Beckons, But Pirates Still Prevail, Billboard; 4/12/2003, Vol.115 Issue 15, p1,0p,3c

Bilindiği üzere Avrupa Birliği Hukuku'nda Yönergeler(Directive), doğrudan uygulanamamakta; üye ülkeler tarafından yönergede öngörülen süre içerisinde ya iç hukuka aynen yansıtılmakta veya iç hukuk, yönergede öngörülen ilke ve kurallara göre değiştirilmektedir.¹² Dolayısıyla üye ülkelerin iç hukuklarının uyumlaştırılması, yönergenin önemli işlevlerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her ne kadar Birlik içerisinde kabul edilen Telif Hakkı Yönergesi (Copyright Directive - Directive 2001/29/EC) yürürlükte olsa da beklenen başarının elde edilemediği, bir kısım hükümlerinin(çoğaltma ve umuma iletim haklarından muaf tutulacak şahıslara ilişkin olarak geniş bir listenin verilmesi ve üye ülkelerin bunları tercih edip etmeme hususundaki serbestisi,...) yönergelerin temel hedefi olan uyumlaştırma kriterini sağlamaktan uzak olması gibi nedenlerle, Birliğe üye ülkeler arasında anlaşmazlıklara neden olduğu gözlemlenmektedir. İlgili yönergede; Birliğe üye bütün ülkeler için 22 Aralık 2002 tarihi, iç hukuk düzenlemelerinin yapılması için öngörülen son tarih olsa da şu ana kadar sadece 6 ülkenin (Yunanistan, Avusturya, İtalya, Danimarka, Almanya, İngiltere) gerekli düzenlemeleri yaptığı görülmektedir.¹³

Bu anlatılanlar ışığında, Avrupa Birliği'ni önümüzdeki yıllarda, korsan ve taklit üretimle mücadele hususlarında zor günlerin beklediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç :

Teknolojik alanda meydana gelen hızlı gelişim, özellikle internet vasıtasıyla gerçekleştirilen hak ihlallerinin artmaya başlaması, korsan faaliyetinin örgütsel yapısı ve buna benzer pek çok unsur, korsanla mücadelenin ne kadar zor olduğunu kanıtlar niteliktedir. Dolayısıyla, etkili ve önleyici hukuk kuralların koyulması, korsanla mücadele için vazgeçilmez bir koşul olsa da tek başına istenilen sonuca ulaşmada yeterli değildir. Korsan faaliyetinin bir tarafını bu ürünleri üreten, dağıtan ve satan şahıs veya

(12) Prof.Dr. Tekinalp Ünal, Prof.Dr.Tekinalp Gülören, Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul, 2000, s.72

(13) Masson, Gordon, Members Are Slow To Pass EU's Copyright Directive, Billboard; 15/11/2003, Vol. 115 Issue 46, p12, 1/6p

örgütler oluşturmaktaysa, diğer tarafını da alıcı konumunda bulunan bireyler oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle mücadelede başarılı olunabilmesi, öncelikle bireylerin bu hususta bilgilendirilmesine bağlıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin, önümüzdeki dönemlerde, hukuki anlamda yapılan ve anlatılmaya çalışılan değişiklikler; hak sahipleri, ilgili meslek birlikleri, odalar, yargı organları, bireyler,... arasında gerçekleştirilecek ulusal ve uluslararası işbirliği ve bu hususta gösterilecek ortak kararlılıkla, korsanla mücadelede ciddi mesafeler katedilebilmesi mümkün gözükmektedir.

KAYNAKÇA :**KİTAPLAR :**

- 1 - EREL, Şafak, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara, 1998
- 2 - GÖKYAYLA, Emre, Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Ankara, 2001
- 3 - SODIPO, Bankole, Piracy and Counterfeiting, London, 1997
- 4 - TEKİNALP Ünal, TEKİNALP Gülören, Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul, 2000
- 5 - WIPO, Distance Learning Programme, Module I: Copyrights, 2002

MAKALELER :

- 1 - ACUN, Ramazan, İnternet ve Telif Hakları, Bilgi Dünyası, Nisan 2000
- 2 - ANDRESS, Mark, EU Entry Beckons, But Pirates Still Prevail, Billboard; 4/12/2003, Vol. 115, Issue 15
- 3 - BENJAMIN, Matthew, A World of Fakes, U.S. News & World Report; 14/7/2003, Vol. 135 Issue 1, p46
- 4 - Billboard; Piracy : A History Lesson, 5/7/2003, Vol. 115 Issue 27, p8
- 5 - CENDROWICZ, Leo, Piracy Rate Drops In EU, Billboard; 13/12/2003, Vol. 115 Issue 50, p10
- 6 - MASSON, Gordon, Members Are Slow To Pass EU's Copyright Directive, Billboard; 15/11/2003, Vol. 115 Issue 46